

Asia: VN/30583/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston maaseutupoliittiseksi selonteoksi eduskunnalle

1. Yleiset huomiot

Mitä ajatuksia selontekoluonnos herättää? Huom. Ilmoita tässä, mikäli yksityishenkilönä haluat, että lausuntosi näkyy myös hankeikkunassa.

HUOM! Tämä on korjattu lausunto pyydettyjen teknisten korjausten vuoksi.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto kiittää mahdollisuudesta lausua maaseutupoliittisesta selonteosta. Selonteko tarjoaa monilta osin hyvän ja laaja-alaisen strategisen kehyksen, joka tukee Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman POKAT 2025 tavoitteita. Pidämme erityisen arvokkaana paikkaperustaisuuden ja alueiden erityispiirteiden huomiointia, mutta näemme myös tarpeita linjausten täsmentämiselle ja konkreettistamiselle erityisesti Itä-Suomen kaltaisille harvaan asutuille alueille.

2. Maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmä

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen olennaiset?

Selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutupolitiikan suunnittelujärjestelmään liittyen ovat: poikkihallinnollisuus ja sektorirajat ylittävä yhteistyö, paikkaperustaisuus ja alueiden erityispiirteiden tunnistaminen, tietoon perustuva suunnittelu ja seuranta sekä koordinoitu suunnittelujärjestelmä ja maaseutupolitiikan neuvoston (MANE) roolin vahvistaminen. Ne eivät ole ainoastaan olennaisia — ne ovat välttämättömiä, jotta valtakunnallinen ja maakunnallinen kehittämistyö voivat muodostaa yhtenäisen ja vaikuttavan kokonaisuuden. Ne vastaavat hyvin Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman tarpeisiin ja tukevat alueellisten tavoitteiden toteutumista.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

3. Maaseutualueiden tilannekuva ja muutostekijät

Ovatko selonteossa tunnistetut näkökohdat maaseutualueiden tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyen olennaiset?

Selonteossa esitetyt tilannekuvaan ja muutostekijöihin liittyvät näkökohdat ovat olennaisia ja vastaavat hyvin Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman keskeisiä haasteita ja tavoitteita. Ne muodostavat perustellun ja ajantasaisen pohjan maakuntien ja valtion yhteiselle kehittämistyölle. Jatkokehittämisen kannalta tärkeää on varmistaa, että nämä tilannekuvat johtavat konkreettisiin, aluekohtaisesti räätälöityihin toimiin ja rahoitusmalleihin.

Väestönmuutoksen monipuolinen tarkastelu

Selonteossa väestönmuutos on esitetty moninäkökulmaisesti: huomioidaan ikääntyminen, sukupuolirakenne, nuorten pitovoima ja monipaikkaisuus. Tämä on erityisen tärkeää Pohjois-Karjalalle, jossa väestökehitys vaikuttaa suoraan elinvoimaan ja palveluiden järjestämiseen.

Talouden monipuolistamisen tarve

Selonteko tunnistaa tarpeen monipuolistaa maaseudun taloutta, mikä on yhteneväinen Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman linjauksessa biotalouden, kiertotalouden ja luovan talouden edistämisestä.

Saavutettavuuden roolin korostaminen

Saavutettavuus on esitetty selonteossa oikein resilienssin ja hyvinvoinnin ydintekijänä. Tämä on kriittistä Pohjois-Karjalan kaltaiselle alueelle, jossa liikenneyhteydet ja digipalvelut vaikuttavat elinvoiman mahdollisuuksiin.

Ilmastokestävyys ja luonnon monimuotoisuus

Selonteon nostamat teemat ilmastonmuutokseen sopeutumisesta ja ennallistamisesta tukevat Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman ilmasto- ja kiertotaloustavoitteita. Nämä muutostekijät ovat olennaisia myös alueen metsätalouden, vesistöjen ja luontomatkailun kannalta.

Osallisuus ja yhteisöllisyys tilannekuvan osana

Selonteossa tunnistetaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden merkitys sekä puhumattomuuden kulttuurin vaikutus maaseudun vetovoimaan. Nämä näkökohdat ovat olennaisia myös POKAT 2025:n osallisuustavoitteiden tukena.

Puuttuuko tarkastelusta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

Kulttuurin, tarinallistamisen ja luovan talouden merkitys on tunnistettu selonteossa, mikä vastaa hyvin Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman painotuksia. Toivomme kuitenkin, että jatkovalmistelussa kulttuuri nostetaan näkyvämmiin esiin erillisenä kehittämiskokonaisuutena ja sen rahoitusmahdollisuudet konkretisoidaan.

4. Kansallinen maaseutuvisio

Onko selonteossa kuvattu maaseutuvisio olennainen?

Selonteon maaseutuvisio on olennaisen tärkeä, sillä se antaa strategisen, pitkäjänteisen suunnan, joka tukee ja täydentää Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman (POKAT 2025) tavoitteita. Vision konkretisoituminen edellyttää kuitenkin vahvaa aluekohtaista toimeenpanoa ja rahoituksen varmistamista.

Visio toimii valtakunnallisena viitekehyksenä, johon maakuntien ohjelmat, kuten POKAT 2025, kiinnittyvät ja jota ne toteuttavat alueellisesti räätälöityinä.

Visio vahvistaa pitkän aikavälin näkökulmaa.

Visio jäsentää maaseudun kehittämisen kokonaisuutta. Se kokoaa yhteen maaseudun roolin osana kansallista taloutta, huoltovarmuutta ja ekologista kestävyyttä, mikä luo pohjan suunnitelmallisuudelle.

Vision painopisteet, kuten saavutettavuus, osallisuus ja kestävyys, ovat suoraan linjassa Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman tavoitteiden ja maakunnan erityisolosuhteiden kanssa.

Puuttuuko maaseutuvisiosta jokin näkökohta, joka tulisi lisätä ottaen huomioon selonteon tarkoitus ja tavoitteet?

-

5. Poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks (Anna vastaukset monivalintakysymykseen kohdassa seitsemän Muut täydennystarpeet)

Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuosituks (24 kpl) olennaiset?

Selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuosituks ovat olennaisia Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman toteuttamisen näkökulmasta. Ne tarjoavat kansallisen viitekehyksen ja ohjaavat konkreettisesti kohti yhteisiä päämääriä erityisesti saavutettavuuden, elinkeinojen uudistamisen, osallisuuden ja kestävyys edistämässä. Jatkossa niiden konkretisointi ja alueellisten erityistarpeiden parempi huomiointi vahvistavat niiden merkitystä entisestään.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

1. Digitaalisen ja fyysisen saavutettavuuden ajantasaistaminen

Pohjois-Karjalan kannalta tämä on ehdottomasti keskeisin tavoite.

- POKAT 2025 painottaa Itä-Suomen liikenneyhteyksien kehittämistä (rautatie-, tie- ja lentoyhteydet) sekä digitaalisten yhteyksien vahvistamista (laajakaistat, kyläverkot).
- Saavutettavuus vaikuttaa suoraan elinvoimaan, huoltovarmuuteen, työllisyyteen ja yhteisöllisyyteen.
- Maakunnan sijainti raja-alueella ja harva asutus korostavat tämän tavoitteen merkitystä.

2. Talouden uudistumista tukevien rakenteiden vahvistaminen

Tämä tavoite tukee POKAT 2025:n linjauksia erityisesti:

- biotalouden, kiertotalouden ja luovan talouden kehittämisessä,
- TKI-toiminnan ja osaamisen vahvistamisessa,
- yritysten uudistumiskyvyn tukemisessa harvaan asutuilla alueilla.

POKAT 2025 korostaa talouden monipuolistamista ja uusia arvoketjuja, mikä on suoraan linjassa selonteon tavoitteen kanssa.

3. Toimintaedellytysten, luottamuksen ja tulevaisuususkon voimistaminen

Tämä tavoite liittyy POKAT 2025:n osallisuus- ja yhteisöllisyystavoitteisiin:

- erityisesti nuorten, naisten, maahanmuuttajien ja muiden haavoittuvien ryhmien pitovoiman ja osallisuuden tukeminen,
- yhteisöllisyyden ja paikallisen identiteetin vahvistaminen osana alueen vetovoimaa,
- järjestöjen ja kansalaistoiminnan merkityksen tunnustaminen osana palveluiden ja yhteisöllisyyden ylläpitämistä.

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit tavoitteisiin tavoitekohtaisesti:

-

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)? (Merkitse kehittämissuosituksen numerot 1-24)

Maakuntaohjelman kannalta tärkeimmät kehittämissuositukset ovat:

1☐ KEHITTÄMISSUOSITUS 1 – Digitaalinen ja fyysinen saavutettavuus

2☐ KEHITTÄMISSUOSITUS 4 – Liikkuvat ja monipaikkaiset palveluratkaisut

3☐ KEHITTÄMISSUOSITUS 6 – Itä- ja Pohjois-Suomen erityistarpeiden huomioiminen

4☐ KEHITTÄMISSUOSITUS 11 – Kiertotalouden ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen

5☐ KEHITTÄMISSUOSITUS 17 – Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytysten vahvistaminen

Nämä suositukset tukevat keskeisiä Pohjois-Karjalan tavoitteita: saavutettavuutta, elinvoiman uudistamista, kestävyyttä, osallisuutta ja alueiden tasa-arvoa.

Puuttuuko poikkihallinnollisista tavoitteista tai kehittämissuosituksista jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

Voit kirjoittaa mahdolliset tarkemmat kommentit kehittämissuosituksiin suosituskohtaisesti:

-

6. Liite: Maaseutualueiden nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvaus

Ovatko liitteessä kuvatut maaseutualueiden nykytilanne ja muutostekijät olennaiset?

Kyllä – kuvatut nykytilanne ja muutostekijät ovat olennaiset, ja niiden merkitys korostuu erityisesti Pohjois-Karjalan ja vastaavien maaseutualueiden kehittämistyössä.

Ajantasaisuus ja realismisuus

Selonteon kuvaama tilanne vastaa hyvin maaseudun todellisuutta – se on linjassa alueellisen tiedon ja POKAT 2025:n analyysien kanssa.

Kattavuus

Tilannekuva yhdistää sosiaaliset, taloudelliset, ekologiset ja rakenteelliset näkökulmat, mikä mahdollistaa monialaisen ja poikkihallinnollisen politiikan suunnittelun.

Tukee tavoitteiden asettamista ja toimenpiteiden kohdentamista

Selonteon tilannekuva auttaa suuntaamaan kehittämistoimia konkreettisiin asioihin: saavutettavuus, talouden monipuolistaminen, yhteisöllisyyden vahvistaminen, ilmastokestävyys.

Yhteys alueellisiin tarpeisiin

Selonteon tilannekuva huomioi Itä- ja Pohjois-Suomen erityispiirteet, mikä tekee siitä relevantin juuri Pohjois-Karjalan kaltaisille alueille.

Puuttuuko nykytilanteen ja muutostekijöiden kuvauksesta jokin kansallisesti merkittävä näkökohta, joka tulisi lisätä?

-

7. Muut täydennystarpeet (anna tässä kohdassa vastaukset kohdan viisi monivalintakysymyksiin)

Onko selonteossa muita täydennystarpeita?

Tässä kokonaisuudessaan Pohjois-Karjalan maakuntaliiton vastaus kysymykseen 5:

5. Ovatko selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet (5 kpl) ja kehittämissuositukset (24 kpl) olennaiset?

Selonteossa tunnistetut poikkihallinnolliset tavoitteet ja kehittämissuositukset ovat olennaisia Pohjois-Karjalan maakuntaohjelman toteuttamisen näkökulmasta. Ne tarjoavat kansallisen viitekehyksen ja ohjaavat konkreettisesti kohti yhteisiä päämääriä erityisesti saavutettavuuden, elinkeinojen uudistamisen, osallisuuden ja kestävyys edistämisen. Jatkossa niiden konkretisointi ja alueellisten erityistarpeiden parempi huomiointi vahvistavat niiden merkitystä entisestään.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset tavoitteet (1-3 kappaletta)?

1. Digitaalisen ja fyysisen saavutettavuuden ajantasaistaminen

Pohjois-Karjalan kannalta tämä on ehdottomasti keskeisin tavoite.

- POKAT 2025 painottaa Itä-Suomen liikenneyhteyksien kehittämistä (rautatie-, tie- ja lentoyhteydet) sekä digitaalisten yhteyksien vahvistamista (laajakaistat, kyläverkot).
- Saavutettavuus vaikuttaa suoraan elinvoimaan, huoltovarmuuteen, työllisyyteen ja yhteisöllisyyteen.
- Maakunnan sijainti raja-alueella ja harva asutus korostavat tämän tavoitteen merkitystä.

2. Talouden uudistumista tukevien rakenteiden vahvistaminen

Tämä tavoite tukee POKAT 2025:n linjauksia erityisesti:

- biotalouden, kiertotalouden ja luovan talouden kehittämisessä,

- TKI-toiminnan ja osaamisen vahvistamisessa,
- yritysten uudistumiskyvyn tukemisessa harvaan asutuilla alueilla.

POKAT 2025 korostaa talouden monipuolistamista ja uusia arvoketjuja, mikä on suoraan linjassa selonteon tavoitteen kanssa.

3. Toimintaedellytysten, luottamuksen ja tulevaisuususkon voimistaminen

Tämä tavoite liittyy POKAT 2025:n osallisuus- ja yhteisöllisyystavoitteisiin:

- erityisesti nuorten, naisten, maahanmuuttajien ja muiden haavoittuvien ryhmien pitovoiman ja osallisuuden tukeminen,
- yhteisöllisyyden ja paikallisen identiteetin vahvistaminen osana alueen vetovoimaa,
- järjestöjen ja kansalaistoiminnan merkityksen tunnustaminen osana palveluiden ja yhteisöllisyyden ylläpitämistä.

Mitkä ovat näkökulmastanne tärkeimmät poikkihallinnolliset kehittämissuositukset (1-5 kappaletta)?
(Merkitse kehittämissuosituksien numerot 1-24)

Maakuntaohjelman kannalta tärkeimmät kehittämissuositukset ovat:

1☑ KEHITTÄMISSUOSITUS 1 – Digitaalinen ja fyysinen saavutettavuus

2☑ KEHITTÄMISSUOSITUS 4 – Liikkuvat ja monipaikkaiset palveluratkaisut

3☑ KEHITTÄMISSUOSITUS 6 – Itä- ja Pohjois-Suomen erityistarpeiden huomioiminen

4☑ KEHITTÄMISSUOSITUS 11 – Kiertotalouden ja luonnon monimuotoisuuden edistäminen

5☑ KEHITTÄMISSUOSITUS 17 – Kansalais- ja vapaaehtoistoiminnan edellytysten vahvistaminen

Nämä suositukset tukevat keskeisiä Pohjois-Karjalan tavoitteita: saavutettavuutta, elinvoiman uudistamista, kestävyyttä, osallisuutta ja alueiden tasa-arvoa.

Romppanen Johanna
Pohjois-Karjalan maakuntaliitto